

STUDII ȘI ARTICOLE

DECORUL LINIAR PE FOND ALB ÎN FAZA CUCUTENI A

Sorin Ignătescu

Caracterizată ca o cultură cu ceramică tricromă, Cucuteni-ul A nu este domeniul exclusiv al acesteia. Chiar în așezări ale etapei Cucuteni A3, considerate de Vl. Dumitrescu ca fiind lipsite de ceramică bicromă, s-au descoperit fragmente ceramice decorate total sau parțial bicrom. O parte din fragmentele sau vasele pictate bicrom (roșu pe alb sau negru pe alb) redau decorurile clasice ale ceramicii tricrome contemporane. Absența celei de-a treia culori poate fi considerată o eroare a meșterului, epuizarea unui pigment din trusa olarului sau o abatere de la canon, pentru că, dacă negrul sau roșul, după caz, s-ar adăuga, s-ar obține un decor obișnuit pentru ceramica tricromă. La fel se poate califica situația ornamenticii unui pahar de la Hăbășești, pe care negrul înlocuiește roșul în rolul său decorativ (DUMITRESCU et alii 1954, 326). Considerăm, de aceea, această categorie infimă ca fiind strâns legată de ceramica tricromă și fără semnificație cronologică sau locală.

În rândurile ce urmează ne vom referi la ceramica cu decor liniar bicrom și într-o măsură mai mică tricrom pe fond alb, care nu constituie variante decorative sau calchieri ale decorurilor tricrome clasice. Un studiu în ceea ce privește aceste decoruri se impune pentru a clarifica, în limita posibilităților actuale, valoarea lor pentru stabilirea cronologiei relative sau a aspectului local al așezărilor în care sunt descoperite. Dacă ceramica decorată liniar are relevanță cronologică, atunci, pe baza unor astfel de descoperiri s-ar putea stabili cu precizie mai mare raportul între diferite așezări, mai ales din aspecte locale diferite, iar dacă nu, s-ar impune o atitudine mai rezervată în ceea ce privește concluziile cu caracter cronologic sau spațial, bazate pe descoperirea de fragmente ceramice decorate astfel.

Adesea neluate în seamă, umbrite de frumusețea ceramicii tricrome, decorurile liniare au fost apoi acceptate ca fiind, prin importanța culorii negre, precursori ale unor stiluri picturale ale fazei Cucuteni A-B. Tocmai de aceea au fost considerate o marcă a sfârșitului fazei Cucuteni A, deși au fost descoperite și în așezări mai timpurii. Probabil primele descoperiri de acest fel au fost făcute de C. Matasă la Bodești *Cetățuia Frumușica*. Din păcate, cercetările efectuate de acesta în perioada interbelică în cunoscuta stațiune nemțeană nu au individualizat prea clar complexele de locuire și nivelurile arheologice din acest sit, atribuirea materialelor unor etape stabilite pe baza cercetărilor din alte stațiuni fiind dificilă (MATASĂ 1946, pl. VII/19, XXII/158, XLIV/353). Încă în 1941, tot C. Matasă a publicat și un vas de la Costești (jud. Iași), care avea pe marginea superioară, la exterior, un registru decorat cu grupuri de câte patru linii subțiri roșii, orientate oblic alternativ spre stânga și dreapta (MATASĂ 1941, 78, fig. 4/18). Autorul nu precizează dacă decorul este pictat pe fondul vasului sau pe fond alb, așa cum bănuim, dar susține că liniile au fost pictate cu un „roșu spălat”, care ar putea fi, în egală măsură, „un negru spălat”.

Câteva fragmente de vase care au registre pictate cu negru pe fond alb au fost descoperite de R. Vulpe la Izvoare (jud. Neamț). Pentru cele două fragmente ceramice care se încadrează în tematica lucrării de față, autorul nu precizează decât descoperirea lor în nivelul Izvoare II. (VULPE 1957, 171, 179, 193, 203, fig. 158/4, 169/2). Un alt vas de la Izvoare, de asemenea cu o atribuire stratigrafică inexactă (A3, probabil Izvoare II 2), a fost publicat în catalogul expoziției „Cucuteni. The last great chalcolithic civilisation of Europe”, fără a se preciza dacă provine din săpăturile lui R. Vulpe sau din cele coordonate de Silvia Marinescu-Bîlcu (CUCUTENI 1997, 187, nr. 38).

Cercetările de la Hăbășești (jud. Iași) au condus și la descoperirea unui număr mic de fragmente de vase pe a căror buză poate fi observat un decor pictat cu culoare neagră pe fond alb. (DUMITRESCU et alii 1954, 326, pl. XCIV/7, XCVI/17).

Săpăturile conduse de M. Petrescu Dîmbovița la Trușești (jud. Botoșani), în una din cele mai timpurii așezări ale aspectului local Drăgușeni-Jura au scos la lumină și ceramică decorată cu negru pe fond alb, unele publicate chiar în primele rapoarte de săpături, altele abia la apariția monografiei arheologice a acestei stațiuni (PETRESCU-DÎMBOVIȚA 1952, 67, fig. 41; NIȚU 1979, fig. 6/7; PETRESCU-DÎMBOVIȚA, FLORESCU, FLORESCU 1999, fig. 204/9-10; 215/7; 218/7).

Un lot important de vase decorate cu registre alcătuite din linii negre pe fond alb sau negre și roșii pe fond alb provine din săpăturile lui A. Crâșmaru de la Drăgușeni (jud. Botoșani) *În Deal la Lutărie* și *Ostrov* (CRÎȘMARU 1977, fig. 21/7, 10; 26/2, 4; 28/3, 9; 29/8; 30/1-4, 31/1-2, 4; 35/1-2; 46/3, 5; 48-51). Credem că numărul mare de vase cu decoruri liniare comparativ cu celelalte categorii ceramice nu reflectă realitatea statistică, pentru că săpăturile coordonate de Vl. Dumitrescu și apoi de S. Marinescu-Bîlcu din punctul *Ostrov* nu au confirmat acest raport. Totuși numărul este mai mare decât în toate celelalte așezări ale fazei Cucuteni A. Oricum, publicarea cercetărilor acestora din urmă a adăugat câteva exemplare interesante celor cunoscute deja, ajutând la clarificarea problemelor legate de aceste decoruri (MARINESCU-BÎLCU, BOLOMEY 2000, fig. 90/1; 94/2; 110/3, 8, 12; 112/1, 4; 129/1; 130/1, 2; 136/3; 145/4-6; 146). Odată cu descoperirea celebrului ansamblu de cult de la Dumești (jud. Vaslui) a fost recuperat și un grup de vase cu registre hașurate cu benzi negre pe fond alb, publicat probabil parțial. Din păcate, condițiile în care a fost făcută cercetarea și nepublicarea în întregime a materialului, pune probleme în ceea ce privește încadrarea cronologică a așezării. Surprinde, oricum, prezența aceluiași decor pe un număr semnificativ de vase (MAXIM-ALAIIBA 1983-1984, fig. 20-21; CUCUTENI 1997, 202-203, nr. 96-98; MAREȘ, URUSU 2000, 366-367, nr. 41-47).

Publicarea lucrării lui V. Sorochin referitoare la aspectul local Drăgușeni-Jura a permis accesibilizarea pentru comunitatea științifică românească a unor informații cu privire la așezările cercetate de autor sau alți arheologi în Moldova dintre Prut și Nistru. Vasele decorate liniar, care ne interesează în studiul de față alcătuiesc un lot important. Ele provin de la Putinești III (SOROCHIN 2002, fig. 91/6; 98/5, 7), Jura (SOROCHIN 2002, fig. 99/4; 107/3), Druța I (SOROCHIN 2002, fig. 112/1-4), Duruitoarea Veche I (SOROCHIN 2002, fig. 114/1)

Recent au fost publicate materialele descoperite încă în 1981 la Bălțați (jud. Iași). Printre acestea se remarcă două fragmente ceramice decorate cu linii negre pe angoba albă a vasului, cărora autorul le-a găsit cele mai apropiate analogii la Drăgușeni (DINU, MARIN 2003, fig. 9/4-5).

Elementele constitutive ale acestor decoruri sunt liniile drepte și arcurile de cerc, în diverse combinații, care nu acoperă decât excepțional întreaga suprafață a vasului, fiind de obicei dispuse în registre separate, în zonele cele mai vizibile ale vaselor (partea superioară). Cazurile de contaminare a decorurilor tricrome clasice cu fragmente de decor liniar există, dar ele sunt rare. Prezența acestora în registre separate ne îndreptățește să credem că olarii le considerau decoruri deosebite.

Cel mai simplu tip de decor, și poate printre primele apărute este hașurarea cu linii negre dispuse oblic spre stânga și spre dreapta. Registrele sunt de cele mai multe ori înguste ca la Frumușica (fig. 1/ 4, 2/ 12), Izvoare (fig. 2/ 8), Hăbășești (fig. 1/ 1), Dumești (fig. 1/ 7, 9; 2/ 1-6), Drăgușeni (fig. 2/ 9), dar și mai late la Druța I (fig. 1/ 5) sau chiar pe toată suprafața vasului la Drăgușeni (fig. 2/ 11). În cadrul așezărilor aspectului local Drăgușeni-Jura, pentru care cronologia relativă a fost stabilită de V. Sorochin (SOROCHIN 2002, 171), putem constata o evoluție a decorului de la registre late la Druța I la ocuparea întregii suprafețe a vasului la Drăgușeni. Absența decorului de la Trușești este destul de surprinzătoare, în condițiile în care a fost descoperit în așezări apropiate cronologic din aspectul local Hăbășești. Hașurării clasice i se adaugă un caz de hașurare cu linii oblice pe o singură parte la Putinești III (fig. 1/ 8).

Alteori, suprafața registrului dreptunghiular este împărțită în sectoare triunghiulare, orientate alternativ cu vârful în sus și în jos la Costești (fig. 2/ 13), Drăgușeni (fig. 2/ 7, 10). Sectoarele respective sunt hașurate unilateral, cele cu vârful în sus cu linii aplecate spre dreapta, iar cele cu vârful în jos cu linii aplecate spre stânga. Aparent acest tip derivă dintr-unul mai simplu, descoperit la Hăbășești, în care triunghiurile nu sunt hașurate decât parțial, sau doar delimitate prin linii negre paralele (fig. 1/ 6). Cele două fragmente ceramice de la Izvoare, publicate de R. Vulpe, redau, probabil, prin fasciculele de linii dispuse alternativ, țesături (fig. 1/ 2-3). Îngustimea registrului pe care este etalat decorul, probabil mai lat, face ca porțiunea care se repetă să nu poată fi observată.

O variantă mult mai răspândită a decorului cu sectoare triunghiulare, este acela în care, între liniile paralele ale unui sector, sunt intercalate liniuțe perpendiculare pe direcția generală a liniilor: Trușești (fig. 3/ 4, 9) și Druța I (fig. 3/ 7). În unele cazuri, sectoarele în care este împărțit registrul sunt în formă de paralelogram, ca pe vasele de la Trușești (fig. 3/ 10) și Bodești (fig. 3/ 8). În cazurile menționate, liniuțele nu sunt lipite de liniile lungi ale sectorului (decorul tip scăriță), ci sunt mai scurte decât spațiul disponibil. De asemenea, mai trebuie făcută o precizare: între liniuțele scurte sunt păstrate de fiecare dată fascicule de câte trei linii paralele lungi.

De la acest prototip inițial par a deriva mai multe tipuri de „abatere”. Astfel, pe trei vase de la Trușești (fig. 3/ 1-3) și unul de la Drăgușeni (fig. 3/ 5) la limita dintre sectoarele triunghiulare se produce o îmbinare, în sensul că fasciculele de linii lungi dintr-un sector se termină alternativ în marginea celor din sectorul opus și nu în marginea unui singur fascicul. În cazul vasului de la Drăgușeni, liniuțele se transformă în virgule și sunt pictate cu roșu. Fragmente dintr-un pahar cu un decor identic celor de la Trușești a fost descoperit în anii 2003 și 2004 în locuința nr. 3 din așezarea de la Fetești „La Schit”. Cum cercetarea locuinței respective este abia la început, nu putem face alte precizări și sperăm să mai descoperim și alte fragmente care să ne permită întregirea vasului*.

Alte decoruri prezintă o linie subțire care intersectează liniuțele scurte ca în situațiile înregistrate la Drăgușeni (fig. 3/ 6, 11). „Abaterea” cu cele mai importante urmări în ceea ce privește numărul de exemplare constă în lipirea liniuțelor scurte de cele lungi adiacente, obținându-se adevărata scăriță. Între scărițe se păstrează numărul de trei linii pentru fasciculele de linii lungi. Acest tip de decor este clar ilustrat pe un vas de la Drăgușeni (fig. 4/ 3=8). Un altul, tot de la Drăgușeni, prezintă și îmbinarea sectoarelor triunghiulare ca în exemplarele de la Trușești și Fetești (fig. 4/ 6), iar liniuțele scurte sunt pictate cu roșu.

Mult mai multe sunt vasele de la Drăgușeni în registrele cărora liniile lungi negre și scărițele devin arcuri de cerc concentrice, transformare ce nu se întâlnește decât în ultima etapă (a treia) a aspectului local Drăgușeni-Jura (SOROCHIN 2002, 171). Pentru cele două fragmente ceramice de la Bălțați este greu de precizat dacă liniile negre și scărițele sunt drepte sau arcuite (fig. 4/ 1-2). Dacă unele arcuri de cerc concentrice cu scărițe între ele continuă să fie realizate cu negru (fig. 4/ 5; 5/ 2), apar și exemplare care dovedesc creșterea rolului culorii roșii, folosită fie la trasarea liniei care taie liniuțele scurte (fig. 4/ 7), fie pentru pictarea liniilor lungi ale scăriței (fig. 4/ 4, 9). Astfel de precizări de detaliu nu pot fi făcute pentru vasele publicate în fotografia de A. Crâșmaru, acestea fiind prea neclare (fig. 5/ 2-8), deși putem presupune că unora dintre ele le aparțin decorurile desfășurate publicate sub formă de desene în aceeași lucrare.

O ultimă categorie de decoruri ar putea fi considerate mixte, pentru că reunesc elemente diverse din cele prezentate până aici și altele, care însă au la bază tot liniile și arcurile de cerc realizate cu negru și excepțional cu roșu. Este semnificativă observația că aceste decoruri mixte apar cel mai devreme la Putinești III, adică în etapa a doua a aspectului local Drăgușeni-Jura, și se generalizează în cea de-a treia, fapt reflectat în descoperirile de la Drăgușeni, Jura și Duruitoarea Veche I.

* Mulțumim și pe această cale coordonatorului colectivului de cercetare a stațiunii de la Fetești „La Schit”, Dumitru Boghian, și celorlalți membri ai colectivului în afară de autorul prezentului articol, Ion Mareș și Bogdan Petru Niculică pentru că ne-au permis să folosim această informație.

Unele decoruri de la Drăgușeni reprezintă o succesiune de sectoare triunghiulare separate de scărițe (fig. 6/ 1, 9), fascicule de linii (fig. 6/ 3, 11-12), spații albe (fig. 6/ 4) sau benzi negre (fig. 6/ 5). Într-unul dintre cazuri, în sectoarele triunghiulare sunt inserate și arcure de cerc (fig. 6/ 2). Vasul cu picior și capacul său, care provin de la Putinești III, sunt decorate cu registre de unghiuri alcătuite din scărițe și linii negre. Exemplarele de la Jura și Duruitoarea Veche I au modele mult mai complicate, care combină fie hașurile cu linii și arcure de cerc (fig. 6/ 6-7), fie toate acestea cu cercuri concentrice (fig. 6/ 8).

Problema cea mai importantă legată de aceste decoruri este dacă sunt creații ale aspectului local Drăgușeni-Jura în mod exclusiv sau nu, altfel spus, cum se explică prezența lor în mediul cultural al aspectelor locale subcarpatic și Hăbășești (este greu de precizat cărui aspect local îi aparține așezarea de la Dumești). Situația este îngreunată de faptul că, inclusiv în aspectul local Drăgușeni-Jura, unde s-au descoperit cele mai multe exemplare ceramice, numărul rămâne totuși prea mic pentru a fi relevant statistic. Totuși, judecând comparativ situația din așezările de la Hăbășești, Trușești și Drăgușeni, mai bine cercetate și cu materialele publicate într-o măsură substanțială, putem trage câteva concluzii. Trebuie să acceptăm că nu poate fi explicată diferența numerică de exemplare între Trușești și Hăbășești (ca de altfel și față de Bodești, Izvoare, Costești, Fetești), dacă am considera că ceramica cu decoruri liniare a fost creată în toate aspectele locale ale fazei Cucuteni A. Considerăm, ca urmare, că decorurile respective au fost create numai în aspectul local Drăgușeni-Jura și exportate în spațiile înconjurătoare. Inexplicabile par a fi descoperirile din așezarea de la Dumești, despre care știm atât de puține amănunte, din care au fost publicate opt vase decorate cu registre hașurate. În condițiile în care nu putem preciza în ce condiții au fost descoperite aceste vase, poate într-un complex de cult, orice comentariu ni se pare nefondat. Ar fi normal ca numărul de exporturi Drăgușeni-Jura să fie mai mare în cazul ceramicii cu decoruri larg adâncite și pictate sau nu cu roșu și alb. Este posibil ca aceste descoperiri să fie mai mult de două: Hăbășești (DUMITRESCU et alii 1954, 289) și Preutești *Haltă* (URSULESCU, IGNĂTESCU 2003, 52) și să fi trecut neobservate.

Pe de altă parte, putem observa diferențe majore între numărul de exemplare din așezările etapelor timpurie (Trușești) și mijlocie (Putinești III, Druța I) ale aspectului local Drăgușeni Jura și cea finală (mai ales Drăgușeni, dar și Jura). Creșterea numărului de vase către sfârșitul fazei Cucuteni A este explicabilă prin creșterea rolului negrului către începutul fazei Cucuteni A-B.

Descoperirea în toate aspectele locale a acestor decoruri, în număr relativ mic, face ca atribuirea unei așezări pe baza lor aspectului local Drăgușeni-Jura să nu fie recomandabilă. Neputând fi judecate global din cauza complexității, decorurile liniare ar putea, luate în considerare separat, să stabilească relații de contemporaneitate între așezări din aspecte locale diferite, indiferent dacă sunt doar creația aspectului local Drăgușeni-Jura sau nu. Totuși numărul mic de descoperiri ne îndeamnă la prudență. Trebuie avute rezerve și pentru că, odată apărut un decor, el se regăsește și în etapele următoare, dacă nu evoluează, ca decorul de tip scăriță. Asta înseamnă că nu pot fi admise decât relații prin care să se stabilească contemporaneitatea sau posterioritatea așezării unde s-a făcut descoperirea, față de momentul de apariție al decorului respectiv, ceea ce nu este prea relevant. Pe de altă parte, considerăm greu de stabilit momentul de apariție al unui decor în condițiile în care numărul descoperirilor este atât de mic.

În consecință, dacă acceptăm că ceramica cu decoruri liniare este creația aspectului local Drăgușeni-Jura, putem stabili cu certitudine mai mare următoarele raporturi de contemporaneitate. Pe baza analizării răspândirii decorurilor hașurate și a celor cu sectoare în formă de paralelogram, care nu pot apărea în aspectul Drăgușeni-Jura mai devreme de nivelul așezării Trușești, putem postula o relație de contemporaneitate între așezările de la Bodești *Frumușica* și cea de la Trușești. Situația pare a fi susținută de rezultatele analizelor C 14, care indică o parțială contemporaneitate între așezările de tip Cucuteni A2 și cele de tip A3 (MANTU 1998, 119).

O altă relație poate fi stabilită pe baza decorului scăriță, în care liniuțele sunt pictate până la liniile lungi. Dacă admitem că acest decor apare abia din etapa a treia a aspectului local

Drăgușeni-Jura (rezervele provin din cunoașterea insuficientă a etapei a doua), atunci putem admite apartenența la acest nivel a așezării de la Bălțați, situație puțin confirmată de celelalte elemente din complexul ceramic de aici, și așa restrâns numeric.

Deși descoperirile de acest tip sunt încă puține, lucrarea de față încearcă să convingă că, totuși, odată cu mai buna cunoaștere a acestor decoruri, ele ar putea contribui substanțial la stabilirea relațiilor cronologice între așezări aparținând unor aspecte locale diferite.

Abstract

In this article the author analyzes the linear ornamentation on white background discovered in the settlements of the Cucuteni A faze. The settlements in which such discoveries has been made are situated both in Romania: Bodești, Costești, Izvoare, Hăbășești, Trușești, Drăgușeni, Dumești, Bălțați, Fetești, and in the Republic of Moldova: Putinești III, Druța I, Jura, Duruitoarea Veche I. The most common ornaments are the hachure, the triangle areas decorated with parallel lines, some of them associated with „the ladder”, semi circular rings of lines and „ladders” and others combined ornaments.

The small number of such discoveries outside the regional aspect Drăgușeni-Jura suggests that it have been created here and not somewhere else. Such a conclusion offers the possibility of establishing chronological relations between settlements from that regional aspect and the others, but only taking into consideration the moment of the beginning of each ornament because they are used after that until the end of the A faze. In these circumstances, duet o the small number of discoveries, there are not many sure chronological conclusions that can be established. With some reserve, we can consider on the basis of the linear ornamentation that is possible for the settlements from Trușești and Bodești to be contemporaneous.

Figures list:

Fig. 1. Pottery with areas decorated with black lines son white background: 1, 6 - Hăbășești, 2-3 - Izvoare, 4 - Bodești, 5 - Druța I, 7, 9 - Dumești, 8 - Putinești III. After: 1, 6 - Dumitrescu et alii 1954, 2-3 - Vulpe 1957, 4 - Matasă 1946, 5, 8 - Sorochin 2002, 7, 9 - Maxim-Alaiba 1983-1984.

Fig. 2. Pottery with areas decorated with black lines son white background: 1-6 - Dumești, 7, 9-11 - Drăgușeni, 8 - Izvoare, 12 - Bodești, 13 - Costești. After: 1-6 - Mareș, Ursu 2000, 7, 9-11 - Crășmaru 1977, 8 - Vulpe 1957, 12 - Matasă 1946, 13 - Matasă 1941.

Fig. 3. Pottery with areas decorated with black lines or black and red lines on white background: 1-4, 9-10 - Trușești, 5-6, 11 - Drăgușeni, 7 - Druța I, 8 - Bodești. After: 1-3, 10 - Petrescu-Dîmbovița, Florescu, Florescu 1999, 4 - Nițu 1979, 5-6 - Marinescu Bîlcu, Bolomey 2000, 7 - Sorochin 2002, 8 - Matasă 1946, 9 - Petrescu-Dîmbovița et alii 1952, 11 - Crășmaru 1977.

Fig. 4. Pottery with areas decorated with black lines or black and red lines on white background: 1-2 - Bălțați, 3-9 - Drăgușeni. After: 1-2 - Dinu, Marin 2003, 3, 5-9 - Crășmaru 1977, 4 - Marinescu Bîlcu, Bolomey 2000.

Fig. 5. Pottery with areas decorated with black lines or black and red lines on white background: 1-8 - Drăgușeni. After: 1, 3-8 - Crășmaru 1977, 2 - Marinescu Bîlcu, Bolomey 2000.

Fig. 6. Pottery with areas decorated with black lines or black and red lines on white background: 1-5, 9, 11-12 - Drăgușeni, 6 - Duruitoarea Veche I, 7-8 - Jura, 10, 13 - Putinești III. After: 1-4 - Crășmaru 1977, 5, 9, 11-12 - Marinescu Bîlcu, Bolomey 2000, 6-8, 10, 13 - Sorochin 2002.

Bibliografie

- CRÎȘMARU Aristotel
1977 *Drăgușeni. Contribuții la o monografie arheologică*, Botoșani.
- CUCUTENI
1997 *Cucuteni. The last great chalcolithic civilisation of Europe*, Thessaloniki.
- DINU Marin, MARIN Tamalia
2003 *Une découverte appartenant à la culture de Cucuteni à Bălțați (dép. de Iași)*, SAA, IX, p. 75-96.
- DUMITRESCU Vladimir
1933 *La station préhistorique de Bonțești*, Dacia, III-IV, 1927-1930, p. 88-114.
- DUMITRESCU Vladimir et alii (H. Dumitrescu, M. Petrescu Dâmbovița, N. Gostar)
1954 *Hăbășești, monografie arheologică*, București.
- MANTU Cornelia-Magda
1998 *Cultura Cucuteni. Evoluție, cronologie, legături*, Piatra Neamț.
- MAREȘ Ion, URSU Constantin-Emil
2000 *Catalogul expoziției „Artă și spiritualitate în cultura Cucuteni”*, Suceava, XXIV-XXV (1997-1998), p. 347-403.
- MARINESCU-BÎLCU Silvia, BOLOMEY Alexandra
2000 *Drăgușeni. A Cucutenian Community*, București-Tübingen.
- MATASĂ Constantin
1941 *Deux stations a céramique peinte de Moldavie*, Dacia, VII-VIII, p. 69, 84.
1946 *Frumușica. Village préhistorique à céramique peinte dans la Moldavie du Nord, Roumanie*, București.
- MAXIM-ALAIIBA Ruxandra
1983-1984 *Locuința nr. 1 din faza Cucuteni A3 de la Dumești (Vaslui)*, AMM, V-VI, p. 99-148.
- NIȚU Anton
1979 *Criterii actuale pentru clasificarea complexelor ceramicii și periodizarea etapelor culturii cucuteniene, I*, CercIst, SN, IX-X, 1978-1979, p. 93-162.
- PETRESCU-DÎMBOVIȚA Mircea et alii
1952 *Șantierul Valea Jijiei*, SCIV, 3, p. 19-119.
- PETRESCU-DÎMBOVIȚA Mircea, FLORESCU Marilena, FLORESCU Adrian C.
1999 *Trușești. Monografie arheologică*, București-Iași.
- URSULESCU Nicolae, IGNĂTESCU Sorin
2003 *Preutești – Haltă. O așezare cucuteniană pe valea Șomuzului Mare*, Iași.
- VULPE Radu
1957 *Izvoare. Săpăturile din 1936-1948*, Ed. Academiei, București.

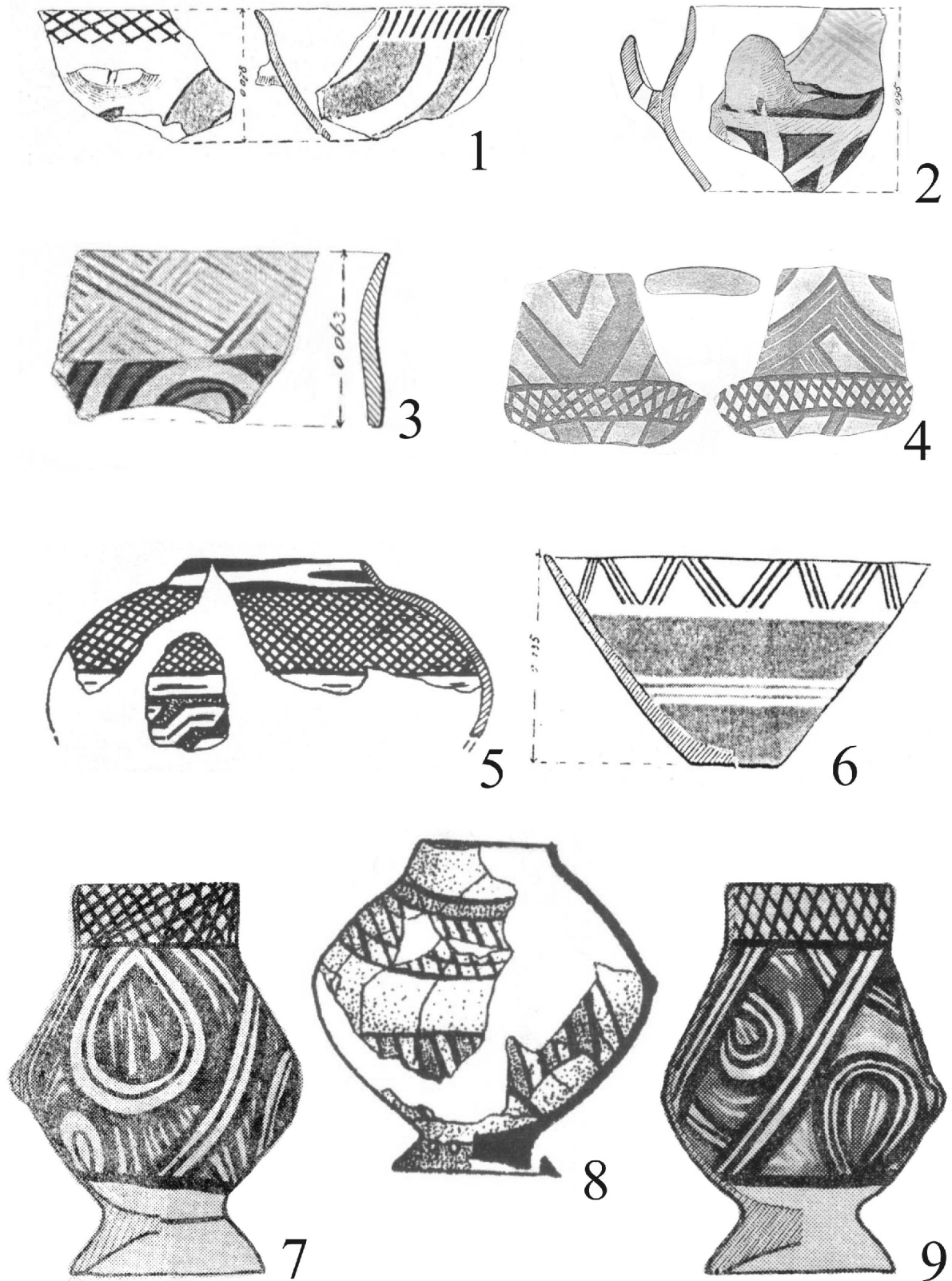

Fig. 1. Ceramică cu registre decorate liniar cu negru pe fond alb: 1, 6 - Hăbășești, 2-3 - Izvoare, 4 - Bodești, 5 - Druța I, 7, 9 - Dumești, 8 - Putinești III. După: 1, 6 - Dumitrescu et alii 1954, 2-3 - Vulpe 1957, 4 - Matasă 1946, 5, 8 - Sorochin 2002, 7, 9 - Maxim-Alaiba 1983-1984.

Fig. 2. Ceramică cu registre decorate liniar cu negru pe fond alb: 1-6 - Dumești, 7, 9-11 - Drăgușeni, 8 - Izvoare, 12 - Bodești, 13 - Costești. După: 1-6 - Mareș, Ursu 2000, 7, 9-11 - Crâșmaru 1977, 8 - Vulpe 1957, 12 - Matasă 1946, 13 - Matasă 1941.

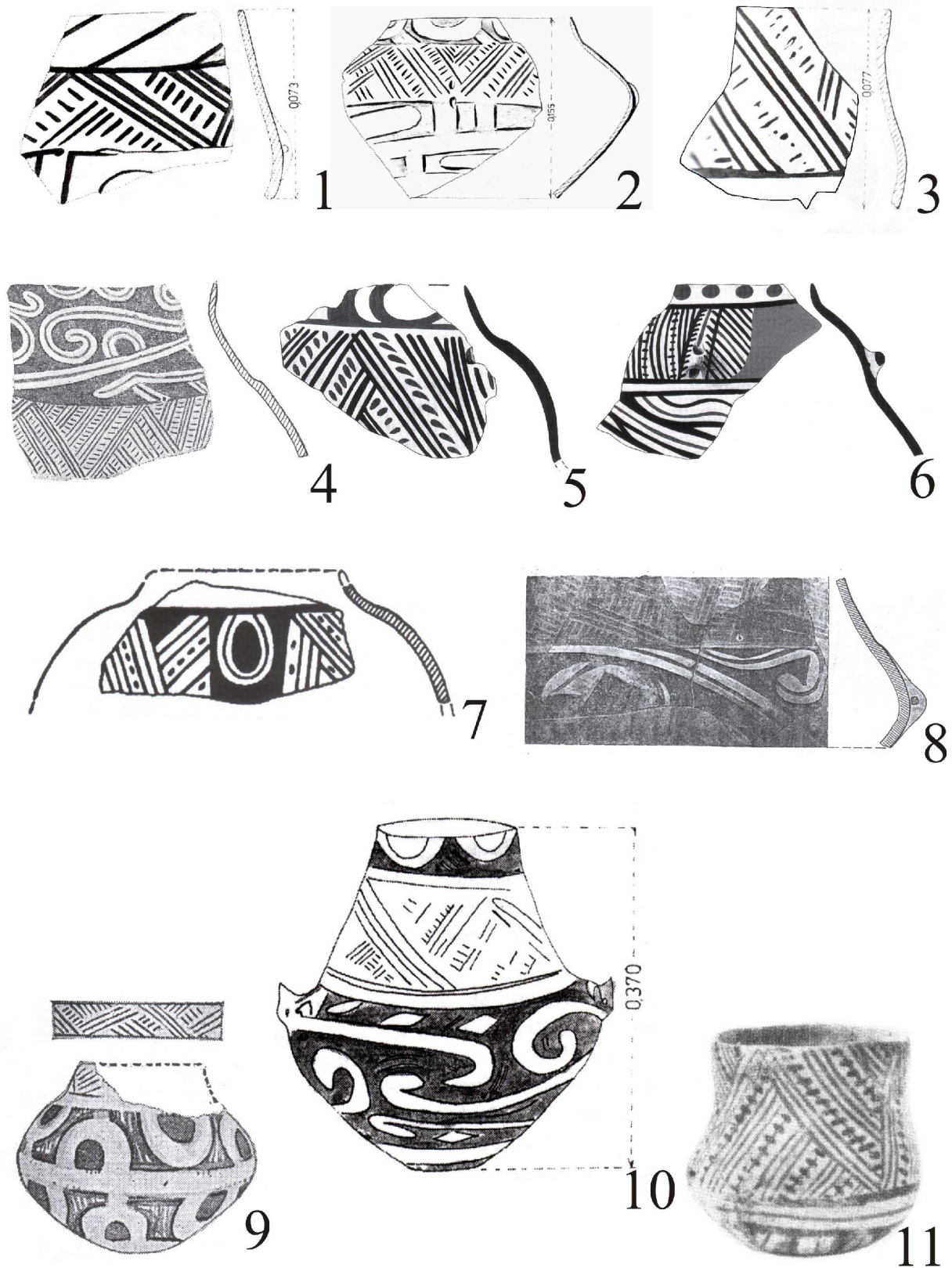

Fig. 3. Ceramică cu registre decorate liniar cu negru sau roșu pe fond alb: 1-4, 9-10 - Trușești, 5-6, 11 - Drăgușeni, 7 - Druța I, 8 - Bodești. După: 1-3, 10 - Petrescu-Dîmbovița, Florescu, Florescu 1999, 4 - Nițu 1979, 5-6 - Marinescu Bîlcu, Bolomey 2000, 7 - Sorochin 2002, 8 - Matasă 1946, 9 - Petrescu-Dîmbovița et alii 1952, 11 - Crișmaru 1977.

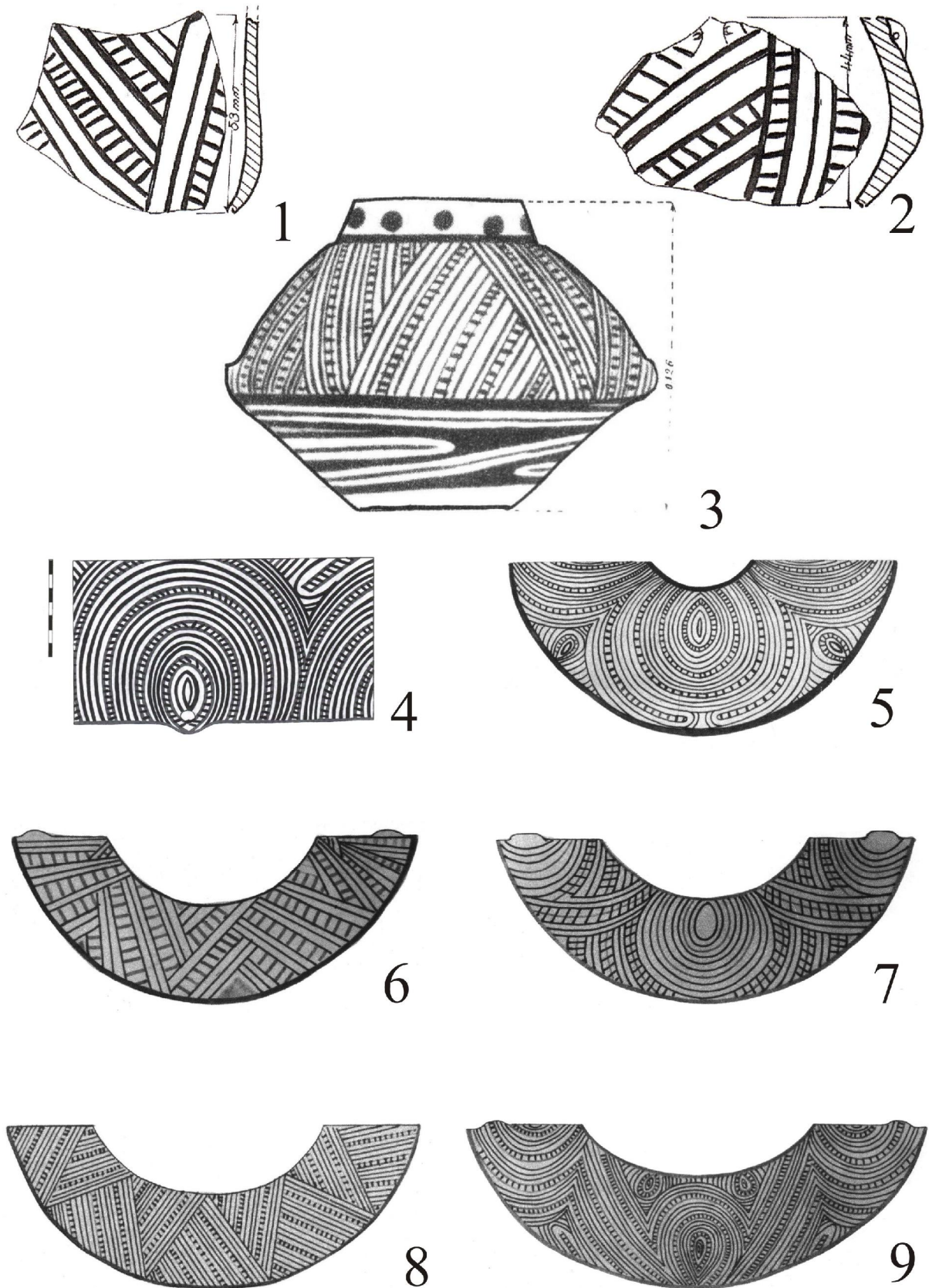

Fig. 4. Ceramică cu registre decorate liniar cu negru, sau negru și roșu pe fond alb: 1-2 - Bălțați, 3-9 - Drăgușeni. După: 1-2 - Dinu, Marin 2003, 3, 5-9 - Crișmaru 1977, 4 - Marinescu Bîlcu, Bolomey 2000.

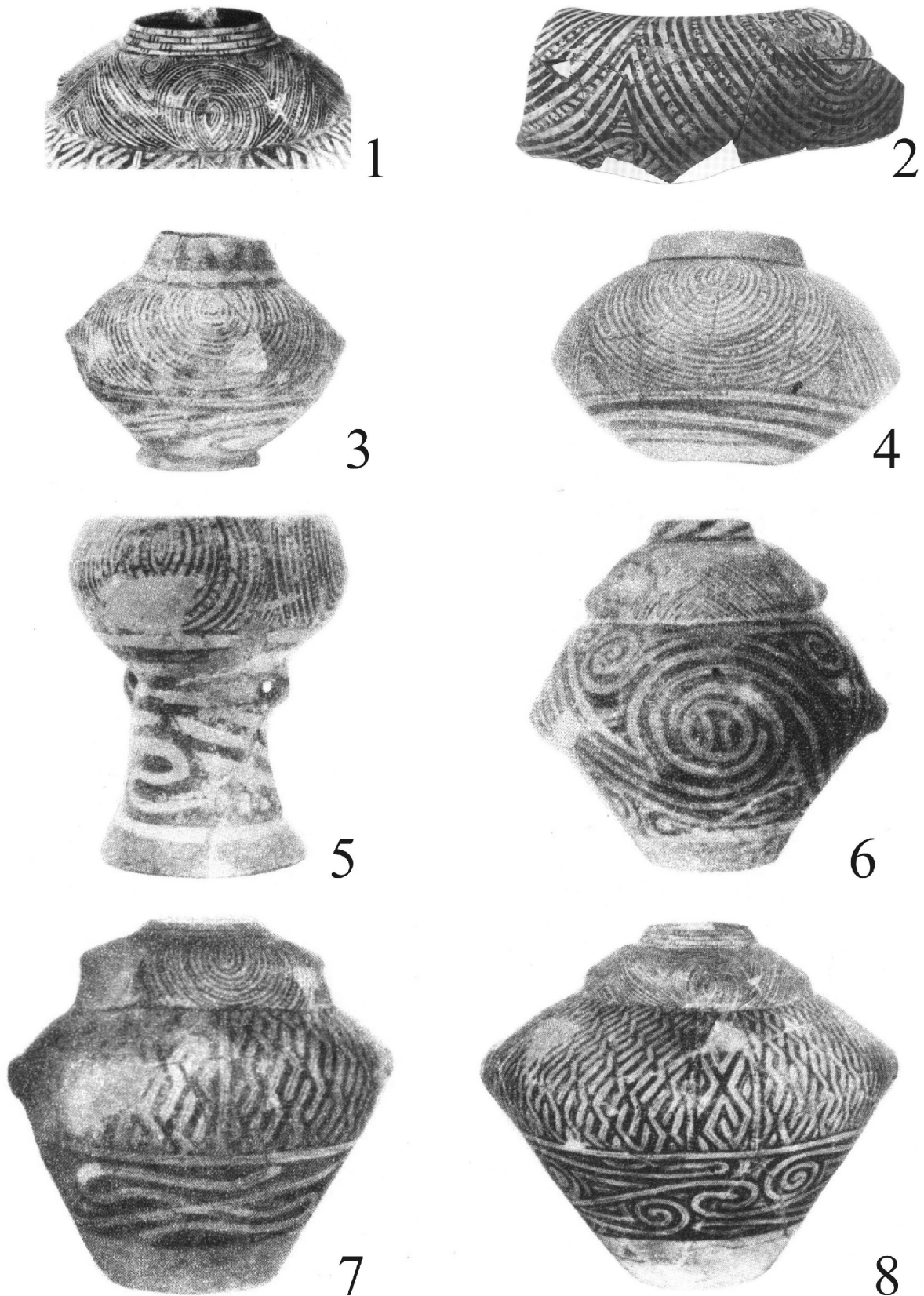

Fig. 5. Ceramică cu registre decorate liniar cu negru sau negru și roșu pe fond alb: 1-8 – Drăgușeni. După: 1, 3-8 – Crîșmaru 1977, 2 - Marinescu Bîlcu, Bolomey 2000.

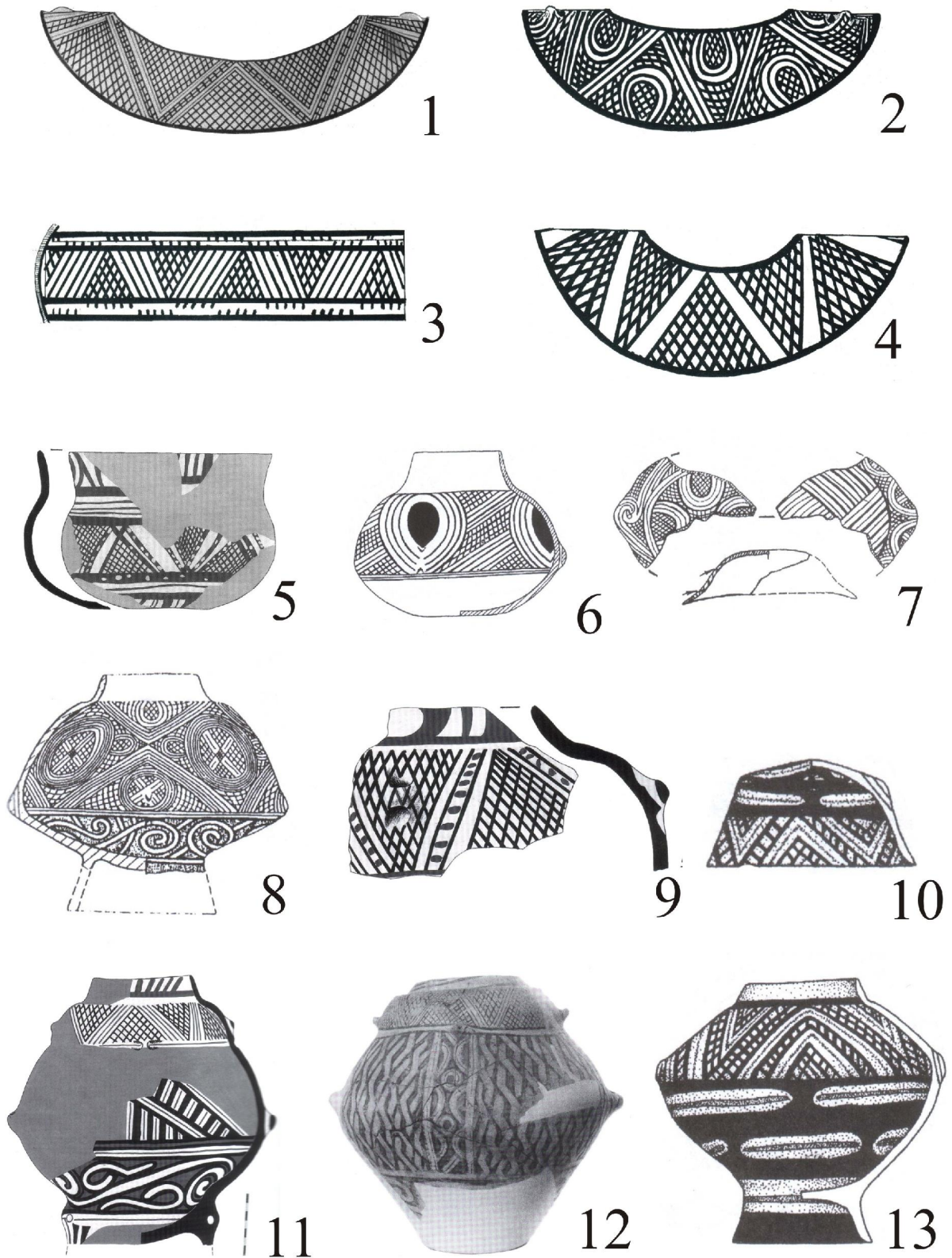

Fig. 6. Ceramică cu registre decorate liniar cu negru sau negru și roșu pe fond alb: 1-5, 9, 11-12 – Drăgușeni, 6 – Duruitoarea Veche I, 7-8 – Jura, 10, 13 – Putinești III. După: 1-4 – Crișmaru 1977, 5, 9, 11-12 - Marinescu Bîlcu, Bolomey 2000, 6-8, 10, 13 – Sorochin 2002.